

Ернст Юнгер

НА МАРМУРОВИХ СКЕЛЯХ

З німецької переклав
Євген Попович

Київ

«На Мармурових скелях» — перший художній роман Ернста Юнгера, що вийшов друком 1939 року, незадовго до початку Другої світової війни. У цьому творі автор у формі метафоричної притчі змальовує зіткнення добра і зла, спокійного упорядкованого світу та тоталітаризму.

Сюжет твору розгортається навколо двох братів, які живуть на Мармурових скелях, займаючись ботанікою, плекаючи рослини, читаючи, навчаючись, застосовуючи здобуті знання для дослідження таємниць природи, п'ючи вино, втішаючись плодами своєї праці та тихим і мирним життям. Однак у світі під скелями починають ворохобитися темні сили, які загрожують самим основам їхнього звичного способу існування. На довколишніх теренах здобуває владу старший лісничий, спраглий насильства, байдужий до наук, мистецтв, гармонії з природою та звичного ладу життя, тож силам добра доводиться стати супроти зла, що шириться світом.

У постаті старшого лісничого вбачається гітлерівський Третій Райх, але водночас його ж можна трактувати і як сталінізм, і як комунізм, і як будь-який інший тоталітарний режим, ворожий вільній людині.

Юнгєрова алегорія залишається позачасовою і надзвичайно актуальною у нашому сьогоденні.

Редактор Л. Пішко
Відповідальний редактор О. Жупанський

*Цей текст захищений Законом України
«Про авторське право і суміжні права».
Виключне право на видання цього тексту належить
Видавництву Жупанського.
Будь-яке цитування тексту, його відтворення
чи публікація можливі лише з дозволу видавництва.*

Перекладено за виданням: Ernst Jünger: Auf den
Marmorklippen. Ullstein Verlag, Berlin 1994.

© 1939, 1978 Klett-Cotta – J.G. Cotta'sche Buchhandlung
Nachfolger GmbH, Stuttgart.
Ernst Jünger, Auf den Marmorklippen. Sämtliche Werke
(PB) vol. 18, Klett-Cotta, Stuttgart 2015.

© Видавництво Жупанського;
Є. Попович, переклад, примітки;
О. Баратинська, художнє оформлення, 2024.

1

Хто з вас не знає пекучої туги, що огортає нас на згадку про щасливу пору свого життя? Бо та пора минула і ніколи не вернеться, нас розлучено з нею — навіть найбільша відстань не розлучає так немилосердно. А картини щастя у відблиску минувшини постають іще привабливішими; ми згадуємо їх, мов тіло забраної смертю коханої, яке спочиває глибоко в землі й викликає в нас моторошне почуття, ніби відбиток нищення, сповнений якоїсь вищої, духовної краси. І ми, спрагло линучи думками до тієї минулої пори, знов і знов обстежуємо кожну дрібну подію в ній, кожну її рисочку. Тоді нам починає здаватися, що ми свою міру життя й любові не виповнили по вінця, та хоч би як ми жалкували, що так сталося, прогаяне годі надолужити. О, якби це почуття було нам наукою кожної щасливої миті!

А ще солодшим стає спогад про наші роки, міряні й за місячним, і за сонячним календарем, коли вони скінчилися раптовим жахом. Аж тоді ми починаємо розуміти, яке нам випало щастя, — ми могли жити своєю малою громадою, під мирним дахом, мали з ким цікаво поговорити, ласкаво привітатися вранці й попрощатися ввечері. Ох, ми завжди надто

пізно усвідомлюємо, що то і є рік достатку, щедро відкритий для нас.

Так я згадую і про ту пору, коли ми жили біля Великої Маріни — щойно спогад висвітлює її чари. Бо тоді ненастанні тривоги й нещастя огортали наші дні мороком, особливо стереглися ми старшого лісничого. Тому і побут наш, і вбрання були досить аскетичні, хоч нас не зв'язувала жодна обітниця. Проте двічі на рік ми дозволяли собі порозкошувати — раз навесні й раз восени.

Восени ми гуляли, як мудрі люди, й віддавали шану чудовим винам із винограду, що родив на південних узгір'ях Великої Маріни. Коли з садків, де вже червоніло листя і з лози звисали темні грона, починало долинати жартівливе перегукування виноградарів, а з містечок і сіл — порипування давил і подвір'я огортав бродильний дух свіжих вичавок, ми спускалися донизу, заходили до господарів заїздів, до бондарів та виноградарів і пили з ними вино з череватих кухлів. Там нам завжди траплялося товариство, бо країна була заможна й гарна, тому її мешканці мали вдосталь безтурботного дозвілля, а жарт і гарний гумор цінували як найбільший скарб.

Так ми сиділи щовечора за веселою вечерею. Протягом тих тижнів перевдягнені сторожі виноградників від світанку до смерку обходили садки з тріскачками та рушницями, полохаючи пожадливе птаство. Пізно ввечері вони поверталися додому з низками перепелиць, зозулястих дроздів та дроздів-смоквоїдів на шиях, і невдовзі їхня здобич, викладена на виноградне листя, у великих мисках з'являлася на столі. Любили ми також заїдати молоде вино смаженими каштанами й горіхами нового врожаю, а

найбільше — чудовими грибами, які там шукають у лісах із собаками, — білими трюфелями, а також тендітною листочною кучерявою та червоними королівськими грибами.

Поки вино ще було солодке, медового кольору, ми сиділи за столом як приятелі, мирно розмовляючи, а не раз і поклавши руку на плече сусідові. Та коли воно починало грати й відстоюватись, у нас прокидалися могутні життєві сили. Тоді відбувалися блискучі двобої, в яких вирішальну роль відігравала зброя сміху й до яких ставали супротивники, що відзначалися вмінням легко й вільно орудувати думкою, — вмінням, яке набувають тільки за довге, не переобтяжене працею і турботами життя.

Та ще дужче, ніж ті години, проведені в чудовому настрої серед веселого, дотепного товариства, нам подобалося повернення додому тихими садками й полями, коли на барвисте листя вже випадала ранкова роса. Ми виходили напідпитку з міської брами, над якою стримів на вежі півень, праворуч від нас мерехтіло морське узбережжя, ліворуч височіли залиті місячним світлом Мармурові скелі, а перед ними простягалися вкриті виноградниками пагорби, узбіччями яких бігла стежка.

Із таким поверненням додому в нас пов'язані спогади про ту мить, коли ми, дивуючись, отямлювалися, — в голові раптом яснішало, нам ставало водночас і боязко, і весело, ніби ми виринали з життєвих глибин на поверхню. Наче хтось, постукавши, будив нас зі сну, і тоді пітьму нашого сп'яніння осявав якийсь образ — чи то баранячий ріг, що його, настромивши на довгу жердину, вкопав на своєму городі якийсь селянин, чи жовтоокий пугач, який

сидів на гребені клуні, чи метеор, що, потріскуючи, перетинав небо. Але ми завжди спинялися, мов закам'янілі, і в нас кров холола в жилах від раптового ляку. Тоді нам здавалося, що нас наділено здатністю по-новому споглядати ту країну; ніби наші очі могли прозирати крізь речі й бачити золото і кристали в мерехтливих жилах глибоко під застиглою землею. І тоді, бувало, перед нами з'являлися, сірі й примарні, споконвічні духи цього краю, що жили тут задовго до того, як задзвонили дзвони монастирської церкви і проклав борозну плуг. Вони нерішуче наближалися до нас, і їхні грубі, ніби витесані з дерева, обличчя мали дивний вираз, — загадкове поєднання веселого й страшного; злякані й водночас зворушені, ми чітко бачили їх у виноградниках. Часом нам здавалося, що їм кортить озватися до нас, та невдовзі вони зникали, як імла.

Ми мовчки долали далі короткий шлях до свого скиту. Засвітивши в бібліотеці лампу, ми презирилися: і я бачив, яким гарним, шляхетним світлом було осяяне лице брата Ото. Те дзеркало переконувало мене, що зустріч у винограднику не була марною. Не перемовившись жодним словом, ми тисли один одному руку, і я йшов нагору, до гербаріуму. Вранці ми теж ніколи вже не говорили про таке.

У гербаріумі я ще довго сидів біля відчиненого вікна, на душі в мене було легко й весело, і я серцем відчував, як веретено пряде золотими нитками матерію життя. Потім над Альта Планою сходило сонце й заливало яскравим світлом околиці аж до кордонів Бургундії. Дикі скелі та льодовики іскрилися білим і червоним, а високий берег мерехтливо вимальовувався в зеленому плесі Маріни.

На гострому гребені будинку починали свій день горихвістки, годуючи вже других за цей рік пташенят, що, домагаючись їжі, пищали, наче хтось гострив ножика. З очерету, що поясом оперізував затоку, здіймалися низки качок, а в садках зяблики й щиглики додзьобували останній виноград. Тоді я чув, як відчинялися двері бібліотеки і брат Ото виходив у садок поглянути на лілеї.

2

А навесні ми прилучалися до карнавалу, як узвичаєно в тій країні. Ми вгорталися в строкате блазенське вбрання, все в латках, що рябіли, як пташине пір'я, й надягали цупкі маски з дзьобами. А тоді, махаючи руками, наче крильми, блазенською ходою простували до містечка, де на старому майдані було поставлене високе карнавальне дерево. Там, при світлі смолоскипів, відбувався похід масок: чоловіки йшли затулені пташиними масками, а жінки — перевдягнені в розкішне вбрання минулих сторіч. Вони зачіпали нас жартівливими словами, вимовляючи їх тонкими, зміненими голосами старих дзигарів з мелодією, а ми відповідали різким пташиним криком.

На майдані нас уже кликали з шинків та винарень марші пернатих — тоненькі, жалючі флейти